

לקחת תרופות ביום-הכפורים

השאלה:

האם מותר לחולה, שאין בו סכנה, לקחת תרופות ביום הכפורים או ביתר התעניות?

תשובה:

יסודות ההיתר:

א. התרופות הן על פי רוב דבר מר כלענה ואין בהם שום הנאה כלל ועיקר ואינם ראויים לאכילה.

ב. אינו אוכלם דרך אכילה אלא בולען ואין לגוף הנאה כלל.

ג. אין כאן אפילו חצי שיעור.

ד. התרופות הן דבר שאינו צריך ברכה כלל ולכן אין להקפיד על כך גם בתענית.

אכן, מחלוקת הפוסקים היא אם הותרו התרופות רק בשאר תעניות או גם ביום הכפורים. יש מהפוסקים הסבורים, שבשאר תעניות ודאי מותר גם לכתחילה, אבל ביום הכפורים אין לעשות כך לכתחילה, ויש המתירים גם ביום הכפורים.

(שאלות ותשובות ציץ אליעזר, חלק י', סימן כ"ה פרק כ"ב)

מקורות נוספים:

שו"ת חסד לאברהם, מהדו"ת, חאו"ח, סי' ס"ו; שו"ת הלכות קטנות, ח"ב, סי' צ"ז;
שו"ת שאגת אריה, סי' ע"ה; הדרום, כ"ו, עמ' 44; שרי חמד, מערכת יוה"כ, סי' ג'
אות ח'; שו"ת משיב שלום, סי' קע"ט; כתונת יוסף סי' ד'; הדרום, כ"ז, עמ' 241;
שם, כ"ח, עמ' 254; שם ל"ב, עמ' 197; שו"ת כתב סופר, חאו"ח, סי' קי"א; שש"כ,
פל"ט, ס"ח – ט; שו"ת אג"מ, חאו"ח, ח"ג, סי' צ"א; שו"ת ציץ אליעזר, ח"י, סי'
כ"ה, פכ"ב.

האכלת חולה ביוהכ"פ דרך פיום קיבה

השאלה:

חולה עם פגיעה קשה בושט והרופאים פתחו לו פתח בקיבה, האם מותר להאכילו ביוהכ"פ דרך פתח זה?

תשובה:

יסוד הבעיה היא, האם איסור האכילה ביוה"כ הוא דוקא בהנאת גרונו או גם בהנאת מעיו. בשו"ת חתם-סופר, חלק אורח חיים, סי' קכ"ז חידש, שצריך גם הנאת

מעיו, אכן הרבו הפוסקים להקשות על שיטתו זו ודחוהו. ובשאלות ותשובות בית יצחק, חלק יורה דעה, סימן פ"ח צדד לומר, שדי בהנאת מעיו לחוד, אך המחבר דוחה גם שיטה זו.

מסקנה:

"ולכן העיקר בזה, דגם ביום הכפורים אינו חייב רק בהנאת הגרון וכל שאינו גוגע בגרון פטור משום אכילת יום הכפורים, ועיין בתשובות מהרש"ם, חלק א', סימנים קכ"ג-קכ"ד שפסק גם-כן הכי, וכתב גם כן דהוי שלא כדרך אכילה".

(שאלות ותשובות מחזה אברהם, חלק א', סימן קכ"ט).

מקורות נוספים:

שו"ת עמק שאלה, חאו"ח, סי' י"ז; המועדים בהלכה, עמ' ע"ב; מנחת חינוך, מ' שי"ג; שו"ת חלקת יעקב, ח"ג, סי' ס"ח.

האכלת חולה ביוהכ"פ בחוקן

השאלה:

האם מותר ביום הכפורים להכניס לחולה אוכל ומשקה דרך החלחולת ע"י חוקן?

תשובה:

בשאלות ותשובות חתם-סופר (חלק אורח חיים, סימן קכ"ו) חידש, שביום הכפורים חייבים לא רק בהנאת גרונו אלא גם בהנאת מעיו. אמנם זהו דוקא באוכל דרך הגרון, אבל שלא בדרך הגרון אין על זה שם אכילה, ואין כאן שום חיוב, אפילו לדעת החתם-סופר. וגם ברור, לדעת המחבר, שלשיטת החתם-סופר צריך גם הנאת גרונו, ולא די בהנאת מעיו גרידא. אכן לעצם הענין, הרבה להקשות על חידושו של החתם-סופר ומוכיח שלא צריך כלל הנאת מעיו, רק הנאת גרונו.

מסקנה:

"ובעיקר השאלה, הדבר פשוט שאין זה מסוגי אכילה ומותר".

(שו"ת אחיעזר, חלק ג', סימן ס"א)

מקורות נוספים:

שו"ת ציץ אליעזר, ח"י, סי' כ"ה, פרק כ"א; שו"ת מהרש"ם, ח"א, סי' קכ"ג; שו"ת יד שלום, סי' נ"א; שו"ת אג"מ, חאו"ח, ח"ד, סי' קכ"א.

מידות ושעורים לחולה ביום הכפורים

ככותבת :

חולה מסוכן מאכילים אותו ביום הכפורים פחות מככותבת בבת אחת, והוא כמשקל 30 גרם מכל מיני מאכל. ואם לדעת הרופא אין מספיק לו 30 גרם, יוסיפו עד 38 ועד 48 גרם. כל זה לדעת הגרא"ח נאה. ולדעת החזו"ן איש כותבת הוא כשני-שלישים ביצה שלגו, אם זה מספיק לצאת מחשש סכנה.

יש להפסיק 9 דקות בין אכילה לאכילה ואם אינו יכול להפסיק כל-כך יפסיק בדרך זו: 8 דקות, 7, 7½, 6, 5, 4½ (ויש סברא גם על 3 דקות) — הכל כפי האפשר ועל פי דעת הרופא המומחה.

מותר לשקול ביום הכפורים את שעור המאכל ומכל-מקום יכין השעורים מערב יום כפור.

כמלא לוגמיו :

חולה מסוכן ביום הכפורים משקים אותו בכל פעם פחות ממלא לוגמיו בבת אחת, דהיינו בהפסקות של 9 דקות. באדם בינוני השעור לפי הגרא"ח נאה — 42 גרם מים ולפי החזו"ן איש באדם בינוני השעור הוא 40 גרם מים. ושאר משקים מודדים בכלי המחזיק 42 גרם מים. שעור זה הוא כששית כוס בערך.

אין אנו בקיאים מיהו אדם בינוני. ומחשיבים מלא לוגמיו של כל אדם בינוני, כפי מה שהוא, והבחינה לזה הוא שימלא פיו מים ככל האפשר ויפלוט והמחצית מזה הוא לא יותר מכמלא לוגמיו, וקצת פחות מהחצי אפשר לתת לחולה ביום הכפורים.

(הרב ב. נאה, שנה בשנה, תשכ"ב, עמ' 91-92).

מקורות נוספים :

שעורין של תורה להגרי קניבסקי: "שעורי תורה" ו"שעורי ציון" להגרא"ח נאה; שו"ת חת"ס, ח"ו ס' ט"ז; שו"ת תורת חסד, חאו"ח סי' ל"ב; שנה בשנה תשכ"ו, עמ' 103; המועדים בהלכה, עמ' פ"ב; שו"ת מצפה אריה תניינא, חחו"מ, סי' מ"ה; מנחת חינוך, מ' ש"ג; אנציקלופדיה תלמודית, ע' אכילת פרס; שש"כ, פל"ט, ס"ח — סכ"ו.

יש למלאכת הרפואה מבוא גדול מאוד במעלות השכליות והמדות ובידיעת השם יתברך ובהגיע אל ההצלחה האמיתית, ויהיה למודם ובקשתם עבודה מן העבודות הגדולות, ולא תהיה או כאריגה וכנגרות.
(שמונה פרקים להרמב"ם, פרק ה')